HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]ואין צריך לומר כתובו [ב]מודעא בפני שנים ואין צריך לומר כתובו [ג]הודאה בפני שנים וצריך לומר כתובו [ד]קנין בפני שנים ואינו צריך לומר כתובו [ה]וקיום שטרות בשלשה (סימן ממה״ק) אמר רבא אי קשיא לי הא קשיא לי האי קנין היכי דמי אי כמעשה בית דין דמי ליבעי תלתא אי לא כמעשה בית דין דמי אמאי אינו צריך לומר כתובו בתר דבעי הדר פשטא לעולם לאו כמעשה בית דין דמי והכא טעמא מאי דאינו צריך לומר כתובו משום [ו]דסתם קנין לכתיבה עומד רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו לא כתבינן מודעא אלא אמאן דלא ציית דינא אביי ורבא דאמרי תרווייהו [ז]אפי׳ עלי ועליך אמרי נהרדעי כל מודעא

דלא

וכן מודעא בפני שנים. מי שאנסוהו למכור וליתן את שלו בעל כרחו ולכתוב שטר מכירה או מתנה בפני עדים צריך להודיע קודם לכן לשני עדים ולומר דעו לכם שמכירה (א) זו או מתנה של שדה זו שאני רוצה לעשות לפלוני שלא ברצון נפשי אעשה כי אונסני ומכריחני בעל כרחי ולא יהיה ממש באותו שטר שאעשה והיום או למחר תבענא ליה בדינא ומרענא לשטרא אפומייכו שמסרתי מודעא לפניכם קודם שנעשה השטר. ודוקא קודם כתיבת השטר אבל אחרי כן אין המודעא שוה כלום דאם כן כל השטרות שבעולם כשיתחרט אחר שנעשו ונמסרו בכשרות יבא לפוסלן: **ואין צריך לומר כתובו.** שטר מודעא. כללא דמילתא כל מידי דזכות הוא לו אין העדים צריכין ליטול הימנו רשות. והא דלא כייל ותני להו ולימא מחאה ומודעא וקנין בפני ב׳ ואין צריך לומר כתובו היינו משום דרבא קאמר להו משמיה דר״נ ולאו בחד יומא שמעינהו אלא כל מילתא שמעה באפי נפשיה והדר חברינהו רבא כחדא כסדר כמו ששמען. והיינו דכתבינן ביטול מודעי בשטרי מכירה ומתנה דמעתה לא תועיל המודעא כדמוכח בערכין בפרק האומר בסופו (דף כא:) גבי גט דמהני ביטול המודעות והוא הדין לכל השטרות: **הודאה בפני ב׳.** אדם שמודה לחבירו בפני ב׳ שחייב לו מנה צ״ל כתובו שילווה הלוה לכתוב לו שטר למלוה לעדות דכל שעה שירצה לגבות חובו יוציא שטרו על הלוה אבל שלא ברשות לוה אין כותבין דחוב הוא לו וכיון דעל הלוה לכתוב והוא לא צוה איכא למימר דלא ניחא ליה לעשות חוב שחייב מלוה בשטר דעד השתא הוה מלוה על פה ואע״ג דהודה בפני עדים נאמן הוא לומר כל שעה שירצה פרעתי דקיי״ל (לקמן קע.) המלוה לחבירו בעדים א״צ לפרעו בעדים ועכשיו כשיש בידו שטר אין הלוה נאמן לומר פרעתי אלא א״כ יביא עדים שפרע בפניהם אפילו הוציא המלוה על הלוה כתב ידו של לוה שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין ואינו נאמן לומר פרעתי כ״ש בשטר שיש בו עדים: **קנין.** סודר על כל דבר בפני ב׳ ולא בעי תלתא. ומשום דגבי קיום שטרות אמר ג׳ הוצרך לפרש בכל הני דדי בשנים: **ואין צ״ל כתובו.** כדמפרש טעמא לקמן: **קיום שטרות בג׳.** מי שיש לו שטר על חבירו וחושש שמא ילכו העדים למדינת הים או ימותו וכשיבא לגבות חוב הכתוב בשטר יטעון הלוה כי פרוע הוא או מזוייף הוא ויצטרך לקיים שטרו בעדים המכירים חתימת ידי עדים שבשטר ולא ימצא כיצד יעשה הולך לב״ד ומביא העדים עצמן ומעידין על חתימת ידיהן בפני ב״ד והם כותבים בסוף השטר למטה מחתימת העדים במותב תלתא כחדא הוינא ונפק שטרא דא קדמנא ואתו פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידייהו ואישרנוהי וקיימנוהי כדחזי וחותמים בו ג׳ הדיינים והוא הנפק וגם אשרתא דדייני. ולכך צריך ג׳ דשנים שדנו דיניהן דין אלא שנקראין ב״ד חצוף בסנהדרין (דף ג.) והכא אפי׳ דיעבד נמי לא דא״כ מה יש בין הנפק לשטר שלמעלה הימנו הכא תרי חתימי והכא תרי חתימי ודומה לב׳ עדים שמעידים ששמעו מפי עדים שלמעלה שהשטר כשר ועד מפי עד פסול אבל כשהן ג׳ והן ב״ד זו עדות גמורה שהעידו על חתימת ידן לפני ב״ד והכשירו ב״ד את השטר ועכשיו חותמין ב״ד שטר זה כשר הוא ודומה לפסק דין: **אמר רבא אי קשיא לי.** בכל הנך דיניא דאמר לי רב נחמן גבי קנין לחוד הוא דקשיא לי האי קנין למאי מדמי ליה רב נחמן אי כמעשה ב״ד דמי ומשום דדומה לדין של דיינין שמוציאים מזה ונותנין לזה ואף עדי קנין ע״י עדותן שרואין בקנין יוצא ממון זה בשעת הקנין מיד המקנה ליד הקונה ומשום דדמי למעשה ב״ד קאמר ר״נ אין צ״ל כתובו אלמא(א) אע״ג דחוב הוא למקנה לכתוב שטר וליפות זכותו של קונה אפ״ה כותבים העדים בלא רשותו כדין כל מעשה ב״ד שכח ב״ד יפה והפקירן הפקר לכתוב כל הנעשה בפניהן וא״כ ליבעי ג׳ כקיום שטרות: **ואי לאו כמעשה ב״ד דמי.** ומשום הכי קאמר דסגי בב׳ אמאי אינו צ״ל כתובו והלא חוב לו לכתוב בלא רשותו: **לעולם לאו כמעשה ב״ד.** דהא ודאי סהדותא בעלמא הוא ומשום הכי סגי בב׳: **דסתם קנין לכתיבה עומד.** משום דאין לאחר קנין כלום דכיון דמקנה ליה בסודר בפני עדים וממהר להקנותו מיד ואינו מדחהו עד שילך וימשוך במטלטלין או ילך ויחזיק בקרקעות מתכוין הוא להקנותו בעין יפה ומסתמא רוצה שיכתבו לו כדאמר בכתובות בפ׳ אע״פ (דף נה.) אמר לעדים כתובו וחתומו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה כשירצו לכתוב השטר שמא חזר דסתם קנין לכתיבה עומד אבל לא קנו מיניה איכא למ״ד התם צריך לאימלוכי ביה ואע״ג דציוה בהדיא לכתוב לו: **אמאן דלא ציית דינא.** סרבן בדין דאי ציית דינא לימא ליה לא אניסת דאי קאניס לך אמאי לא תבעת ליה בדינא: **אפי׳ עלי ועליך.** דצייתינן דינא ראוי לכתוב עלינו מודעא דזימנין דאין ב״ד מזומן מיד:

דלא

מדעת מוכר ושטר מתנה מדעת נותן ושטר מלוה מדעת [א] לוה ועדות נמי לא חשיב דמפיהם ולא מפי כתבם ופירש״י בפי׳ החומש שלא יכתבו עדותן באיגרת וישלחו לב״ד וי״ל דתקנת חכמים היא שיהא חשוב עדות כדי לבטל החזקה בעדות כל דהו שבדבר מועט מבטלים החזקה דהא אפילו יתברר לנו שלא שמע המחזיק מחאה מהני לבטל החזקה וגם במודעא תקנת חכמים היא להציל הנאנס וקיום שטרות נמי משום דמעשה ב״ד הוא וכל מעשה ב״ד נכתב שלא מרצון החייב ועוד אומר ר״י ששמע מן ר״ת שנוהגים לשלח העדים עדותם באיגרת לב״ד וחשיב עדות והא דדרשינן בספרי(ג) מפיהם ולא מפי כתבם לא אתא אלא למעוטי דוקא אלם שאינו בר הגדה [ב] אבל ראוי להגדה אין הגדה מעכבת בו והא דאמרינן בפ״ב דכתובות (דף כ.) כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אחר כמה שנים והוא שזוכר מעצמו אבל אין זוכר מעצמו לא [ג] היינו כשאינו מוליא כתב ידו בב״ד ועוד שמא עד אחד בכתב אין חשוב עדות שאין שטר אלא בב׳ להכי לא מהני בההיא דכתובות אפי׳ יולא כתב ידו אלא א״כ זוכר בראיית עדות ול״ע בההיא דעד אחד בכתב בגט פשוט [ד] (לקמן דף קסה. ושם ד״ה אמר)(ג) וא״ת מאי קמ״ל דאין צ״ל כתובו פשיטא כיון דזכותו הוא ובמחאה איכא למימר דנקיט ביה ואין צ״ל כתובו אגב אחריני ולא אתא לאשמועינן במחאה אלא שהיא בפני ב׳ אבל במודעא קשה למאי איצטריך וי״ל דאתא לאשמועינן דאע״פ שלא צוה להם לכתוב והם כתבו שלוה כשרה ולא מיחזי כשקרא דמסתמא לפיכך מחה או מסר מודעא בפניהם כדי שיכתבו [ה]: **קנין בפני ב׳ ואין צריך כו׳.** אומר ר״ת דלא אתא למעוטי שלא יהא חשוב קנין כשנעשה שלא בפני שנים [ו] דהא אמרינן בקדושין (דף סה:) דלא איברו סהדי אלא לשקרי ואמרי׳ בפ׳ הזהב (ב״מ דף מו.) גבי היה עומד בגורן כו׳ ואי אמרינן מטבע נקנה בחליפין ניקנינהו ניהליה אגב סודר ומפרק דלית ליה סודר ולקנינהו אגב קרקע דלית לי׳ והא עומד בגורן קתני כשאינו שלו איכפל תנא לאשמועינן בגברא ערטילאי דלית ליה כלום אלא ש״מ דאין מטבע נקנה בחליפין ואי לא חשיב קנין בלא עדים לישנינן דליכא עדים [ז] ועוד דבפ״ק דסנהדרין (דף ו.) אמרו רבנן פשרה ביחיד אע״ג דפשרה בעיא קנין כדמסיק התם: **ואין צריך לומר כתובו.** וכותבין בלא רשותו כל זמן שלא חזר בו [ח] ומיהו יכול לחזור בו כדאמרינן לקמן בפ׳ המוכר את הספינה (דף עז.) זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה והא דאמרינן בריש אע״פ (כתובות דף נה. ושם ד״ה כתובו) כתובו וחתומו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה לאו דוקא משום דאמר להו כתובו דאפי׳ לא אמר להו נמי כדאמרינן הכא אלא משום דבעי למימר לא קנו מיניה צריך לאימלוכי ביה אע״ג דאמר להו כתובו: **קיום שטרות בשלשה.** אע״ג דר״נ גופיה ס״ל בסנהדרין (דף ה:) ב׳ שדנו דיניהם דין קיום שטרות שאני כדפ״ה דאי ליכא אלא ב׳ מה יש בין קיום שטר לשטר שלמעלה הימנו הכא תרי חתימי והכא תרי חתימי ודומה לב׳ עדים ששמעו מפי עדים שלמעלה שהשטר כשר ועד מפי עד פסול אבל כשהם ג׳ ניכר שהם ב״ד שהעידו עדים לפניהם על כתב ידם והכשירו השטר ודומה לפסק דין והא דאמרינן בפ׳ ב׳ דכתובות (דף כב. ושם ד״ה ודלמא) ג׳ שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן צריכי למיכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי ואמר ר״נ ואי כתב ביה בי דינא תו לא צריך ודלמא ב״ד חצוף הוא דאמר שמואל ב׳ שדנו דיניהן דין דכתב ביה בי דינא דרבנן דבי רב אשי ודלמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו לא ששמואל סובר דקיום שטרות בשנים [ט] אלא ה״פ ודלמא רבנן דבי רב אשי סבירא להו בקיום שטרות כדשמואל בעלמא אבל שמואל מצי סבר שפיר דקיום שטרות בג׳ אע״ג דבעלמא ב׳ שדנו דיניהן דין כמו ר״נ וא״ת (ד) דרב נחמן גופיה קאמר בב״מ (דף לא:) גבי עובדא דאיסור גיורא ורב ספרא עבוד עסקא וכו׳ משמע התם דתרי לאו ב״ד מדקאמר ליה זיל אייתי לי תלתא דפלגת קמייהו א״נ תרי מגו תלתא וי״ל דהתם מיירי דלא עשאן ב״ד בפירוש אלא פלג קמייהו בסתם הלכך אי קמי תרי פלג נראה דלעשותן עדים נתכוין ואי קמי תלת פלג נראה דלעשותן ב״ד נתכוין אבל במקום שעשאן ב״ד בפירוש בשנים סגי [וע״ע תוס׳ גיטין לב: ד״ה ורב נחמן]: **אמאן דלא ציית דינא כו׳.** תימה מודעא דמאי אי דגיטין ודמתנה גלוי מילתא הוא דודאי הוא אנוס בשום ענין שאין יכול לבא לבית דין [י] ואי דזביני והא אמר רבא לא כתבינן מודעא אזביני וכ״ת רבה ורב יוסף לית להו דרבא מ״מ הוה ליה למיפרך ולשנויי כדפריך בסמוך אנהרדעי ועוד והא אביי ורבא גופייהו דאמרי תרווייהו אפי׳ עלי ועליך א״כ לא איירי במודעא דזביני וכי ההוא מעשה דפרדיסא לא שייך הכא דאפי׳ ציית דינא פשיטא דכתבינן:

איכא

עין משפט נר מצוה

צג א מיי׳ פי״א מהל׳ טוען הלכה ח סמג עשין לה טוש״ע ח״מ סי׳ קמו סעיף ה:

צד ב מיי׳ פ״י מהל׳ מכירה הל׳ א סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ רה סעיף א:

צה ג מיי׳ פי״א מהל׳ מלוה הל׳ א ופ״ז מהל׳ טוען הל׳ ב סמג עשין לד טוש״ע ח״מ סי׳ לט סעיף ב ז וסי׳ פא ס״ח וסעי׳ י ועיין מה שכתב המ״מ בפ״ה מהל׳ מכירה הלכה ט:

צו ד מיי׳ פי״א מהל׳ מלוה הלכה א סמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ לט סעי׳ ג ועיין במיי׳ פ״ה מהל׳ מכירה הלכה ט ובמ״מ שם ובטוש״ע ח״מ סי׳ קפט וסי׳ קצה סעיף א:

צז ה מיי׳ פ״ו מהל׳ עדות הלכה א סמג עשין קט טוש״ע ח״מ סי׳ מו סעי׳ ג וסעי׳ ד:

צח ו מיי׳ פי״א מהל׳ מלוה הלכה א סמג עשין לד טוש״ע ח״מ סי׳ לט סעיף ג:

צט ז מיי׳ פ״י מהל׳ מכירה הל׳ ב סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ רה סעיף א:

◆

רבינו גרשום

אין צריך לומר. לעדים כתבו שבלא ציוויו יכולין לכתוב שמיחה משום דזכות הוא לו שכותבין: הודה בפני שנים. ואמר אני מחויב מנה לפלוני. זה אין כותבין אלא אם כן אמר להו כתובו משום דחוב הוא לו: תפש קנין משום דבר בעולם בפני שנים אין צריך לומר להם כתובו ומפרש לקמן: קיום שטרות. צריכים להעיד שנים בפני ג׳ בית דין על חתימת עדים: הא קשיא לי. [הא] דאמר רב נחמן בקנין אי כמעשה בית דין דמי דמה בית דין אין נמלכין וכותבין אף קנין נמי אין צריך לימלך בו העדים אם כן ליבעי ג׳ דומיא דב״ד ואי לאו מעשה בית דין אלא כהודאה דמי אמאי אין צריך וכו׳: דסתם קנין לכתיבה עומד. דאין לאחר קנין כלום: אלא אמאן דלא ציית דינא. אבל אי גברא דציית הוא לא כתבי׳ עליה:

מסורת הש״ס

א) בכ״י איתא: אלא אע״ג. דק״ס, ב) [וכן הוא ביבמות לא: גיטין עא.], ג) [וע״ע תוס׳ יבמות לא: ד״ה דחזו וכו׳], ד) [בגמ׳ שלפנינו לא נזכר רב נחמן אלא רבה בר רב הונא הוא דקאמר זיל אייתי תלתא וכו׳ ול״ל דגרס׳ תוס׳ היה כך בסוגי׳ דהתם מיהו סוף הסוגיא לב. דא״ל לאו מי איתמר עלה וכו׳ אמר רב נחמן וכו׳ קלת קשה],

◆

הגהות הב״ח

(א) רשב״ם ד״ה וכן מודעא וכו׳ דעו לכם שמכירה או כל״ל ותיבת זו נמחק:

◆

מוסף תוספות

א. דומיא דספר המקנה בעינן.ריטב״א. כדאמרינן (מנחות קג:) כל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו. תוס׳ יבמות לא: ג. מה בכך, יביא שטרו בב״ד. כתובות כ. תוד״ה ור׳ יוחנן. ד. [ד]עד אחד בכתב ועד אחד בעל פה אין מצטרפין דמשמע הא שנים בשטר אפי׳ בשתי אגרות מצטרפין. תוס׳ כתובות כ: ועיי״ש מה שתי׳ תוס׳ ע״ז. ה. [ולתירוץ א׳ דתוס׳ י״ל ד]סד״א אע״פ שתקנת חכמים היא שתועיל המחאה בלא דעת המחזיק, מ״מ צריך דעת המערער אע״ג דאנן סהדי דניחא ליה שיכתבו מ״מ דעת חד מנייהו בעינן קמ״ל דמועיל לראיה אע״פ שנכתב שלא מדעת שניהם. שיטמ״ק בשם תוס׳ הרא״ש. ו. אלא ה״ק קנין הרגיל בפני שנים א״צ לומר כתובו. תוס׳ קידושין סה: ז. וכי האי גוונא מילתא דשכיחא הוא שאין בגורן אלא עבדיו וקרוביו. ר״ן. ח. [ד]מסתמא כל כמה דלא הדר ביה רוצה הוא שיכתבו. תוס׳ סנהדרין כט: ט. דהא רב נחמן ס״ל כשמואל בפ״ק דסנהדרין (ג.) דשנים שדנו דיניהם דין ור׳ נחמן גופיה סבר דקיום שטרות בשלשה. תוס׳ כתובות כב. י. עיין רשב״ם בסוגיין בע״ב בד״ה גלוי מילתא.

SHAS MOZNAIM